

Svenska fiskeriboken : Om hafs-och insjöfisket i Sverige; beskrifning på fi...

Roselli, C[arl] R[ichard]

12 L Br.

Ex. B

Ekon.
Fisker.
(12)

Allmännyttigt handbibliotek N:o 3.

Swenska Fiskeriboken.

Om

Hafs- och insjöfisket i Sverige; beskrifning på fiskar
inom Sverige och wid dess kuster; alla härstädes
brukliga fiskredskap;

äfvensom

Utdrag af fiskeristadgan samt af Kon. Bes:des
resolutioner, m. m.

af

C. R. ROSELLI.

Pris: 50 öre rmt.

1860

**Föregående häften af Allmän-
nyttigt Handbibliotek innehålla:**

N:o 1. Handbok för praktiska ölbruggare. På vetenskap och praktik grundade anvisningar för vinnande af ett godt öl — om olika ölsorter — sa-
charometerens användande — öl-undersökningar och
humleprof — hjelptabeller wid åtskilliga beräkningar
m. m. af G. C. Habich. 1 rdr rmt.

N:o 2. Den fullständiga ohyrebooken, 240
anvisningar att döda och fördrifwa all slags ohyra;
så wäl inom- som utomhus, synnerligast insekter på
wärter, spanmålsmask, myror, råttor och möß, mygg,
ohyra på boskap, flugor, kakerlaker, mal, lopper, löf
och wägglöf. Efter tillförlitligaste källor. 50 öre.

(Allmännyttigt handbibliotek N° 3.)

Swenska Fiskeriboken.

Om

Safs- och insjöfisket i Sverige; beskrifning på fiskar
inom Sverige och wid dess kuster; alla härstädes
brukliga fiskredskap;

äfvensom

Utdrag af fiskeristadgan samt af Kon. Bef. des
resolutioner, m. m.

Af

C. R. ROSELLI.

Stockholm,
Sigtfrid Flodins förlag.

Allmänna Högskolan i Stockholm

Swedish Literature

Swedish Literature in the 18th Century; a study of the development of the novel in Sweden; by Carl Rosenblad.

C. R. Rosenblad

Stockholm,
Tryckt hos J. & A. Riis, 1860.

Om hafs- och insjö-fisket i Sverige.

Fisket utgör en hufvudnäring för kustboarne, såväl wid Bottniska wiken och Östersjön, som wid Nordsjön. Deputom idkas detjamma, oaktadt Sveriges många insjöar, endast i få landskap som binäring, i de andra endast efter husbehof af färsk fisk.

Hafs-fisket rigtas från östra kusterna och från Gotland förnämligast på strömming- och torssfångst; från södra kusterna på småfyll, torst och ål, samt från westra kusterna på torst, kolja, hwitling, rocka och gråsej, hwilket kallas stor-fisket; och på slundror, hummer, krabbor, ostron och makrill, hwilket benämnes småfisket. Flod- och strömfisket går öfverallt främst ut på laxfångst.

Insjö-fisket kan sägas vara försummadt, såväl af okunnighet om bästa sättet för fiskens fångande, som för fiskbragdernas dyrhet, isynnerhet de för winterfisket. Undantag finnas, der belägenheten är sådan, att affättningen till de större städerna är uppmuntrande.

Strömmingsfisket, som utgör en stor del af stärgårdsboarnes hufvudsakliga näringsfång, intager inom Stockholms län främsta rummet och dernäst **fiskfångsten** af fjällfisket, som likväl i allmänhet ide fyller Stockholms behof af färsk fisk.

Snom Upsala län är fisket, hufvudsakligast af **strömming**, af synnerligt värde för de fyra till Bottniska wiken stötande socknarne; äfwenledes **neynögonfisket** i Elfskarleby och Westlands socknar, samt **krono-laxfisket** i Dalelswen wid Elfskarleby; men det som idkas i Mälaren och andra insjöar är af mindre betydhet.

Snom Westeras län idkas fisket endast till husbehof, såväl i Mälaren, som Hjelmaren och Dalelswen, i Sagån,

Swartån, Arboga å, samt några småsjöar i Norbergs och Skinfattebergs bergslager.

Inom Nyköpings län intager fisket, såsom binäring, första rummet, men kan icke betraktas såsom någon näringsgren för mer än skärgårds-, mälare- och hjelmare-trakterna, ehuru de stora insjöarne inne i landet äro ganska fiskrika.

I Örebro län är endast fisket i Hjelmarens af någon betydelse; annars begagnadt för ett knappt husbehof. I allmänhet är här såväl fiskfättet oriktigt, som fiskredskapen otjenlig.

Inom Carlstads län idkas fiske endast i en eller annan inkränkt trakt mer, än för husbehof eller nöje. Detta är äfwen förhållandet inom Fahlun län, ehuru i sjön Siljan, som är mycket fiskrik, finnes, utom annan fisk, god tillgång på lake och ål.

Inom Linköpings län utgör strömmingsfisket i skärgården, samt laxfisket i Norrköping och Motala, en lönande binäring. Insjöfisket i länets många sjöar ger desutom åt de fringboende en god tillökning i matförrådet.

Inom Söndköpings län gifwer fisket dess idkare ej allenaft husbehofvet, utan äfwen någon penningewinst; men i många orter af länet anses det icke ersätta tidspillan och kostnaden för redskapen.

Inom Kronobergs län begagnas fisket, oaktadt de många insjöarne, icke ens till husbehof, hwilket torde få tillskrifwas dels okunnighet om rätta sättet att fånga fisken och dels bristande tillgångar att anskaffa och widmakthålla fiskredskapen.

Inom Kalmar län är fisket deremot en wäsentlig näringsgren för många af kustboarne, särdeles wid vissa delar af Nordskusten och i Smålands skärgård. Laxfisket i Emmån är i aftagande.

Inom Wisby län intager fisket första rummet bland binäringarne, och idkas ständigt wid Wisby och wid landthammarne, samt, på vissa särskilda tider, ifrån fiskelägen ute på längre från stranden belägna grund, och rigtas på strömming-, torst-, flundre- och id-fångst, som wanligtwis är ganska betydlig. Men af salt-fisk, som är en daglig rätt hos landbon, införes årligen ganska betydligt, isynnerhet sill, med norska fartyg, oaktadt allmogem framför sillen föredrager ström-

ming, hwilken, fångad wid öns kuster, är af särdeles god beskaffenhet.

Inom Carlskrona län indelas fisket i saltjö- och strömfiske och är för en betydlig del af länets innewånare antingen hufvudnäring eller en lönande binäring. Men ehuru bleskingsta kustboarne älska sjölifwets faror och äfventyr, hafwa fiskerierna ändock icke hunnit den utveckling de både borde och kunde hafwa; ty denna näringsgren fordrar icke blott ihärdighet, kännedom och skicklighet, utan äfwen förlager; och hwad som här fattas är, å ena sidan industri och å den andra förlag; ty den förmögnare hwarfen själf tillgriper det farliga yrket, ej heller med sina tillgångar understödjer den fattigare, så länge andra antingen beqwämligare eller mera och snarare winstgifwande utwägar stå att finna. Fördenstull idkas fisket mest af så kallade saltjöfiskare, boende på fisklägen i skärgården, och dels af hemmanssegande öboer, men hwiltas belägenhet är sådan, att de snarare böra räknas som torpare och strandfittare. Derföre, när hwarfen fångsten kan utwidgas, ej heller egentliga salterier kunna anläggas, måste promiisen inköpa betydligt både torr och salt fisk från Norrige. Saltjöfisket rigtas hufvudsakligast på **strömming**, **torst** och **småfisk**, samt närmare kusterna på **ål**, **lag**, **gädda**, **aborre**, och **fisk**. Af strömfisket utgör **lag**-fisket det wäsentligaste och är temligen indrägtigt i länets många strömmar, särdeles i Mörrum-å.

Inom Christianstads län är saltjöfisket den indrägtigaste af länets binäringar och rigtas förnämligast på **ål**, **torst**, och **småfisk**-fångst, hwilken fiskeämnda är mycket lönande, serdeles på westra kusten.

Inom Malmöhus län är fisket för det mesta försummadt. Endast i Kulla-trakten är det något winstgifwande, ehuru fångsten af den bekanta **kulla-fisken** de sednare åren aftagit.

Inom Halmstads län idkas fisket litet i förhållande till länets widsträckt kust och drifwes endast af strand-allmogen, samt såsom bifak, då åkerbruket icke upptager tiden. Utom det att fiskestapen hålles dålig, lägger den mycket långgrunda kusten ett swårt hinder för fiskets större bedrifwande, hwarföre endast smärre och platta båtar kunna begagnas, men med hwilka man icke kan wäga sig ut i öppna sjön; och hit-

6

tills har man förgäfwes sökt att förnä någon bland den fiske allmogen att afwika från gammal wana och för fisket begagna större seglande båt, ehuru både skånsta och jutländska fiskare stundom komma helt nära halländska kusten. **Torsk**, **kolja**, **hwitling**, flera arter **slundra** och äfwen **hummer** äro de wanliga fiskslagen; men betydligare än fångsten af dessa är **larsfisket** wid Laholm, Halmstad och Falkenberg. Den tidigaste laxen fångas wanligen wid Åhs kloster. Hallandslaxen rökes och affättes, dyrt betalad, för det mesta i Stockholm och wanligen under benämningen "**Halmstad-lax**".

Inom Skaraborgs län idkas fiske förnämligast i Wenern af torsb- och kollandsö-boer, samt i Wettern och Imsen.

Inom Elfsborgs län idkas fiske till husbehof i länets alla wattendrag; men till affalu i Wenern och Götaelf, der lax fångas.

Inom Göteborgs län utgör fisket icke längre skärgårdens rikebomsrålla, sedan ifrån början af detta århundrade **fillen** upphörde att nalkas kusterna; men det är dock fortfarande en af länets hufwudnäringar, emedan en betydlig del af dess innewånare af detsamma hafwa sin, om än torstiga bergning, och nära $\frac{1}{6}$ af den manliga befolkningen dermed sjsjelsättes. Att fisket likwäl icke är hwad det kunde wara, härleder sig, utom från samma förhållanden som i blekingsta skärgården, från felaktiga anstalter och fiskredskap, från okunnighet wid beredning och saltning strax efter fångsten, samt tidsutdräkten wid densammas afyttrande. För afhjelpande af dessa olägenheter, och för bohusslänska fiskares understödjande, hafwa på sednare tider allmänna åtgärder blifwit widtagna, i följd af hwilka åtminstone storfisket af **kabilsjo** ännu med iswer drifwes. Äfwen hafwa de sednare åren **hummer** och **ostron** till icke obetydliga belopp dels utförts till England och Skottland, och dels här upphandlats af engelska så kallade "**hummer-hufare**", serdeles i Norrwikens fögderi. I Bohusslänska skärgården idkas äfwen **madrillfiske**.

Inom Gesleborgs län kan fisket anses som ett näringsfång endast i de soänar, som ligga wid hafwet; ty insjöfisket är numera obetydligt, emedan bruket af fina notar och öfwerdrifwet fiske under lektiden förstört detsamma. **Strömmingsfisket** är i norra Helsinglands kusttrakter nästan huf-

matvårningen. Åtskilliga **laxfisken** finnas, och de betydligaste äro i Gesle-ån, Husne-elf, Teftebo-ström och Wogna-elf, samt i Swåga-elf; desutom drifwas en mängd **äl-, sil- och laxöringsfisken** i länets insjöar och strömmar, samt i hafsskären.

Inom Österfunds län idkas fisket endast till hushbehof.

Inom Hernösands län är fisket sedan äldre tider en vigtig bivarig. Det allmännaste och vigtigaste är **strömmingsfisket**, hwilket drifwes wid hafskusterna af såwäl detta, som Gesleborgs läns städers fiskareskap och af så kallade strandfiskare, emot arrende dels till kronan och dels till enskilte, som områda fiskvattnet; derefter följer **laxfisket**, som med olika slags bragder idkas i alla elfwar, som falla ut i hafwet, dels af fiske-egarne sjelfwa och dels af arrendatorer, såwäl af kronans, som enskiltes fisken.

Inom Westerbottens län intager **laxfisket** första rummet; derefter följa **strömming- och silfisket**; det sistnämnda hufwudsfalligast i Lappmarken. Silfisket drifwes förnämligast af nybyggarna. Har fångsten lyckats, nedforslar nybyggaren så fort och så mycket han kan till marknad å nedra landet, då det är manligt, att han för 100 sådana fiskar får en tunna korn. På vintermarknaderna affättes äfwen mycket deraf.

Inom Norrbottens län är fisket lika indrägtigt som i Westerbotten och af fiskwaror exporteras mycket, icke allenast på Stockholm, utan äfwen på Göteborg, Köpenhamn och flera platser.

Om Fiskar i allmänhet.

Fiskarna indelas i **benfiskar** och **brossfiskar**. Skelette af de förstnämnde består af ben eller fibröst brost. Munnen sitter främst i hufwudet och alla hafwa fria gälar, som på hwardera sidan äro täckta af ett gällock. En del äro taggfenige, andra mjukfenige. Skelettet af de sednare består af brost, som ej är fibröst; de hafwa icke resben och munnen sitter långt tillbaka under hufwudet.

Uti och omkring Skandinavien äro nära 170 fiskarter beskrifna. Från alla werldsdelar känner man wid påf 6000.

Få af dem förlära växter, de flesta lefwa af andra mindre djur; och man kallar wanligen endast dem för roffisfar, som sluka andra fiskar eller större djur, till och med sitt eget slägte.

Hanarne hafwa tvenne stora organer inom kroppen, som man kallar mjölke och honorna en ofantlig mängd ägg, som kallas råm. Hanarne afföndra en sorts wätska, hwar med de befrukta äggen, sedan honorna lagt dem i wattnet. Sedan äggen äro framsödde och befröade, bry fiskarne sig icke vidare om dem. Några fiskar lägga ett mindre antal större ägg, t. ex. rockan. Fiskarne andas endast med gälar, som ligga på båda sidor bakom hufwudet, täckte af gällocket. Hjertat, som är litet och enkelt, ligger långt fram under swalget. De flesta fiskar hafwa äfwen en ofullständig lunga, som man kallar simblåsa, hwilken ej har celler och ej tjenar wid andedrägten. Den öppnar sig till matsstrupen eller magen med ett fint rör, som motsvarar luftstrupen och wanligen är lätt att se; men hos aborren m. fl. har detsamma under tillväxten alldeles försvunnit. Fiskarnes blod är föga warmare än de watten hwaruti de lefwa, och deras hjerna är enklare än amfibiernas. Deras hud är oftast betäckt af fjäll. De hafwa ingen hals; öronen hafwa ingen öppning utåt och näsborrarna äro blotta gropar. Tanderna äro smala och spetsiga, så att de wäl kunna tjena att gripa, men ej att tugga födan; de sitta icke blott i kälbenen, utan äfwen i gommen, tungan och swalget. Fenorna bestå af fina benstrålar, som äro förenade af en tunn hud. Fyra af dem sitta parwis, nemligen bröstfenorna, som sitta på sidorna af bröstet och bukfenorna i kroppens undre kant. De öfriga fenorna sitta enkla, i medellinien af rygg och stjert. De benämnas efter läget: ryggsena, stjertsena och analsena; den sistnämnda sitter under stjerten, närmast bakom tarmens öppning. Hos en stor del fiskar saknas några af fenorna.

Blankfisk är allmän benämning på fiskarterna af cyprinslägtet, hwilka alla hafwa ett hwitt och löst kött, samt fångas i alla insjöar; såsom asp, braxen, ruda, saxf, mört, löja m. fl.

De fiskar som uppehålla sig i våra sjöar och wid våra kuster äro:

Aborre (*Perca Fluviatilis*). Denna taggfeniga bensiff är till färgen grön gul, på sidorna guldglänsande, med svartgröna bälten och röda buk- och sijertfenor. Han är bland de första som hålla lekfester om våren och fortfar dermed flera veckor. Några välja sina lekställen wid stengrund, andra invid land, uti gräs, wid tusvor och i gyttjan. De förre äro wanligtvis ljusare till färgen, de sednare mörkare. De fångas såväl i nät, mjärदार och ryshjor, som på mete. Efter leken söker aborren, liksom de flesta fiskar, något djupare watten och stenig botten, samt ofta djupa natar, så kalladt aborrgräs (*Potamogeton natans*). Mot wintern begifwer han sig på djupet och fångas då i winternot. Aborren trivnes lika wäl i salt som sött watten.

Asp (*Cyprianus Aspius*) finnes i större sjöar och floder i norra och medlersta Sverige. Denna fjällsiff, ofta två till tre fot lång, leker om våren wanligtvis wid den tid när hässeln blommar. Han fångas med not, utan kil, strax efter islofningen och wärderas mycket för sitt wälsmakliga och lättsmälta kött.

Beunage (*Gasterosteus Pungitius*) är wäpnad med icke mindre än 10 taggar på ryggen, och får derföre lefwa i fred för alla rosdjur, dock icke för menniskan. Ifrån Swartån och några flera åar begifwer han sig stundom ned i Mälaren. Hans lektid är icke bestämdt känd.

Björkna (*Cyprinus Blicca*) är en sällsynt mjulkfenig bensiff, som räknas till Mälarens innewånare. Denna liknar till skapnaden löjan och användes liksom denna till agn eller bete på krof.

Braxen (*Cyprinus Brama*). Af detta slägte finnas i Sverige 19 arter, som alla lefwa i sött watten. Fischen har twärhugget hufwud, hwas, swartblå rygg, samt är på sidorna gul, hwit och swart. Hans lektid inträffar merendels i Maj, oftast då enbussen blommar. Några dagar förut, innan fisken samlas till lek, insinna sig merendels några hanar eller mjölkfiskar på de ställen der de fordom lekt, liksom för att undersöka om något hinder kan möta dem; ty der de en gång walt ett lekställe, helst på gräsfig botten, der braxen-

gräs *) finnes, komma de gerna tillbaka. När leken väntas, utläggas nät wid alla uddar, och bör man om qvällarne wid solnedgången, samt om morguarne wid soluppgången, noga tillse i alla wikar om fisken dragit sig åt land, som bemärkes genom ett slitigt plastande i wattenet. Då näten stå i leken, böra de ofta med warsamhet wittjas, emedan de annars blifwa sammantraflade af fisken. Efter leken, som wanligtwis fortfar några dagar, låter fisken af stark wind drifwa sig in till land och rotar då upp botten, så att wattenet blir tjockt. Wintertiden fångas braxen med isnot. Den största och fetaste finnes i Westlandassjön i Westmanland och i Näsaren i Södermanland.

Braxenpanka (Cyprinus Ballerus), som är mindre än den förenämnde, leker gerna samtidigt med braxen och ofta i dess sällskap.

Brisling (Clupea Alosa) tillhör sillsläktet och fångas mycket i Östersjön.

Clritsa eller **Äling** (Cyprinus Phoxinus) är fyra tum lång och wacker randig, håller sig mest i bäckar. Hanarne äro röda under buken.

Farr (Cyprinus Farenus) är en god, men sällsynt fisk. Han har förnämligast haft sitt tillhåll wid Örsundsbro i Upland och Gryta socken. Hans lektid är okänd.

Fjersing (Trachinus Draco) finnes wid westra kusten och fruktas mycket af fiskare för de giftiga sting han gifwer med sina taggar. Ögonen sitta ofwanpå hufwudet nära tillhopa, munnen är rigtad uppåt och gäl-locket försedt med en hwarf tagg.

Flundra (Pleuronectes). Denna stikjer sig från alla andra vertebrevade djur derigenom, att kroppens båda sidor äro olika, den ena hwit, den andra färgad. Båda ögonen sitta på den färgade sidan, hwilken under sinningen wändes uppåt. De äro ganfka breda och platta, med en ryggfena och en analfena, som båda äro owanligt långa. Wid Sverige finnas 12 arter, hwaribland **Rödspettan** (Pl. Platessa), **Piggwaren** (Pl. maximus) och **Hälleslundran** (Pl. Hippogloss-

*) **Braxengräs** (Isoëtes lacustris). Växt i sjöar och elswar, af ormbuntarnes klass. Denna lösrifwes af braxen under lektiden och uppslyter på wattenytan.

sus), som är störst. Man har sett dem af fyra alnars längd. Den vanligaste arten i Östersjön är: Pleur. Flesus.

Forell (*Salmo Fario*). Denna mjukfeniga fisk af laxsläktet är osvan mörkgrön med svarta fläckar, på sidorna gröngul och guldskimrande med röda fläckar. Han är läder till smaken, leker i September och uppehåller sig i klara bäckar.

Gädda (*Esox Lucius*). Denna mjukfeniga fisk, som uppnår en längd af ända till 4 fot, har blott en ryggfena, käftarna på sidan tandlösa, men öfverkästens kant, gommen och tungan fullsatta med hvarsa, krokiga tänder, hufvudet osvan platt och bredt, nosen lång och bred, färgen grå med ljusare fläckar. **Jäggäddan**, äfven kallad **Gertrudsgäddan**, leker ofta under isen. Så snart isen blir landlös om våren och vattnet börjar uppstiga på ängarna, infinner hon sig och kan då huggas med ljuster. **Frögäddan** plägar anställa lek wårtiden, då grodorna börja wisa sig, och fångas i wiskar inwid land, lättast i ryssjor eller mjärdar, som utläggas wid tuswor eller ris, eller med ljuster och på ståndkrok. **Blomstergäddan**, äfven kallad **Gräsgäddan**, leker wanligtvis i Maj och Juni månader, och fångas på lika sätt som de föregående, desutom på drag och slant, äfvensom i starka nät. — **Näbbgäddan** (*Belone Vulgaris*) skiljer sig från släktet *Esox* genom sin näbblikt utdragna mun. Hela des skelett har wacker grön färg; hos de flesta andra vertebrerade djur äro benen hwita. Den är allmän i hafwet; men finnes ej långt upp åt Östersjön.

Gers (*Perca Cernua*), som allmänt träffas i åar och bäckar, är högst åtta tum lång, brungrön, med glänsande hufvud. Denna lilla skinnfisk är wälsmakande och så seglifwad, att han flera dagar kan leswa på krok, hwarföre han mycket användes till bete för gädda på långres eller ståndkrok. Han håller sig i början af Juni wid lågländta stränder, i sund, wiskar och åmynningar, för att der fira sitt bröllop. Wårtiden fångas han lätt i mjärdar och om hösten i finmastade nät.

Gli eller **Mudd**, Östgötens **Alkutta** (*Cyprinus Aphya*), den minsta bland alla fiskar, fångas med häf och användes till bete för annan fisk.

Gråsej (*Gadus Virens*). Denna fisk, som är 2 till 3 fot lång, på ryggen svartgrön, mot sidorna småningom öfvergående i silfvergrått, saltas och torkas, för att, efter förut undergången lutning, under namn af lutfisk, begagnas till mat. Kallas äfven **Sej**, **Gråfisk**, **Gråfida**. Fångas på westra kusterna.

Gråfiken (*Coregonus Lavaretus*). Denna mjukfeniga bensfisk, som har en längd af 10 tum och äfven något öfver, är till färgen grå, med svart rygg och svarta fenor; förekommer i Sverige endast i sjön Bolmen.

Grönling (*Cobitis Barbatula*). Denna mjukfeniga bensfisk, af 4 å 5 tum längd, som anses vara serdeles helsofsam, är af konung Fredrik I hämtad från Tyssland och planterad i Mälaren. Han träffas nu sällan; men igenkännes genom sitt släta, nedtryäta hufvud, försedt med sex köttaktiga trådar, och af sin med svarta fläckar öfverströdd ryg. I Tyssland kallas den **Gründel** och i Frankrike **Loche de riviere**.

Gös (*Perca Lucioperca*) är mycket begärlig för sitt föta och icke beniga kött. Han är till färgen grågrön och guldglänsande och ofta 3 till 4 fot lång. Vattiden inträffar manligtvis emellan eriksmässan och midsommaren, merendels på sådana ställen der not, i brist på landsfäste, icke kan dragas. Han fångas på långref och någon gång äfven på drag, äfven på mete med lefwande bete.

Hafsnaål, äfven kallad **Kantnaål**, (*Syngnathus Ophidion*), är en taggfenig fisk, en fot lång, rund, mjuk, med blott en ryggfena, till färgen släktigt grönaktig. Flera arter deraf finnas i hafvet wid Sverige.

Harr (*Thymallus Vulgaris*) är ett slags mjukfenig fisk, en fot lång, randig, med liten mun och stora fjäll.

Switling (*Gadus Merlangus*) är en mjukfenig bensfisk af 8 å 12 tum längd, ofwan gråröd, under silfverglänsande, med bruna sidor. Kallas äfven **Widding** och fångas på westra kusterna.

Id (*Cyprinus Idus*), en art blankfisk, leker manligtvis wid samma tid som braxen. Han fångas vartiden i ryshjor och under sommaren i not och på nät; äfven på långref och

mete, men är, lifafom braxen, mycket stygg och flyr för minsta buller.

Karp (Cyprinus Carpio). Denna mjukfeniga bensfisk, 2 å 3 fot lång, har stort hufvud och fyra små skäggrådor, är på ryggen brungrå, på sidorna gulaktig. Fordom hade man wid en och annan sätesgård den berömliga omtänka att anlägga karpdammar, men som desfa sedan blifwit wanwårdade, har karpfen fått tillfälle att rymma ur dammarna och söka en fristad i Mälarens öppna watten.

Klumpfisk (Orthogoriscus Mola) påträffas äfwen wid Sveriges kuster. Han har söga större längd än höjd, och ser ut som en fisk, hwilken wore tvärt afhuggen ett stycke bakom hufvudet; har hög rygg- och analsena. Hwardera fiskens kant bildas af ett enda, utåt helt bensstycke, lifsom af en enda stor tand.

Kolja (Gadus Aeglefinus). Denna mjukfeniga fisk är en till två fot lång, på ryggen brunaktig, inunder hwit, med en svart rand på hwardera sidan. Fångas på westra kusterna.

Lake (Gadus Lota). Denna swälgfisk, som äfwen slukar grodor, är 2 till 3 fot lång, ofwan mörk med svartbruna och gula fläckar, under hwit, wärderas mycket för sitt hwita, söta kött och isynnerhet för sin smalliga lefwer. Fångas helst under winternånaderna i rykfjor och mjårdar; men höst och wår med ref och krot, såkallad lakefår. Omkring nyåret går lake i full lek inåt wikar och sund. Allmogon gör stillnad emellan **Perlake**, som har sitt tillhåll på djupet och **Stenlake**, som wistas uti inwitarne. Efter leken söler lake alltid största djupet och fångas då på långref, om löja, mört, gers eller liten ruda, i nödsfall mask, begagnas till bete. Sommartiden nappar han ogerua, så framt icke sjön är något djup.

Lax (Salmo Salar) är fyra till sex fot lång, har alla delar af munnen, samt swalg och tunga fullsatta med tänder; ryggen är svart, buken silfverglänsande och brunsläckig, fenorna gula. Han lefwer om wintern i hafwet och om sommaren uppe i sjöarna eller floderna. Då han om wåren, under lektiden, går upp emot floderna, kastar han sig med förwånande styrka genom forsar och gör hopp af ett par

alnar, för att komma öfver wattenfall eller andra hinder. Vid sådana ställen blir han dock hindrad och fångad. — **Blankslaren** är förnämsta arten af laxsläktet och tillhör de nordliga hafwen, hwarur han wid lektiden, om försommaren, uppstiger i floderna, ofta i stora stinn.

Laxöring (*Salmo Trutta*) tillhör, liksom forellen, rödingen och många andra, laxsläktet; men är mindre, kortare och bredare än hafslaren. Han är högst två fot lång och försedd med swarta och rödgula ögonlika fläckar. Honor- nas kött är blekare än hanarnes. Han fångas mest wårtiden.

Lindare eller **Sutare** (*Cyprinus Tinca*). Denna skinn- fisk, som wäl trivnes tillsammans med rudor i dammar, är slemmig och segliswad, har tjock hud och fast kött. Han leker i Juni månad på gräsig och dyaktig botten och fångas på nät, i ryhsjor och mjärdar.

Lodda (*Osmerus Arcticus*) är en mjukfenig fisk, stor som en nors. Användes som bete wid kabiljo-fångst.

Löja (*Cyprinus Alburnus*). Denna mjukfeniga fisk, som är 4 till 5 tum lång, blågrön och hwit, med fina sil- werglänsande fjäll, har gerna tillhåll der någon strömsfättning är, och leker både i Juni och Juli månader, helst på steniga stränder och wid wasuddar. Fångas hela sommaren med haf eller sin not, äfwen i mjärdar, och begagnas mycket till bete på krol för gädda, aborre, gös och ål.

Makrill (*Scomber Scombus*) är en fot lång, till fär- gen blå, med swarta tvärvågor. Detta släkte har en starkt utstående köl på hwarje sida af stjerten och flera små skilda fenstrålar, som utgöra fortsättningen af andra ryggsenan och analsenan, ända till stjertsenan. Bukfenorna sitta bak- om bröstfenorna. Fångas allmänt i Nordsjön. Köttet är lädert.

Mahlfisk (*Silurus Glanis*). Denna fisk är i flera hänseenden ganska märkwardig. Han räknas bland de största fiskar, som fångas i insjöar. Kroppen liknar en lake, skin- net är blåaktigt, mörkstrimmigt och utan fjäll; hufvudet nedtryckt, gapet trubbigt och stort, så att han utan möda kan swälja stora fiskar. Kästarne äro fullsatta med nästan oräk- neliga små, krokiga tänder; hela swalget är stödt med tand- kardor. Denna roffisk är nu mera sällsynt. För längre tid

tillbaka fångades han i Björkfärden, litalebes i Arboga socken, i sjön Tjurlången, äfwen som i sjön Boren i Södermanland. Han söker djupt watten och leker wid den tid, då ligusterbusken blommar, det vill säga i Juni och Juli månader. Hans kött är ätligt.

Mört (*Cyprinus Rutilus*) har bred kropp, röda ögon och fenor; värderas endast då han är stor och råmfull. Lek-tiden är obestämd och beror mycket på wäderleken. Inträffar wåren tidigt, börjar äfwen leken tidigt. Wanliga lektiden anses wara, då al-löfvet börjar utsprida eller wid forsfnäs-fotiden.

Mehnöga (*Petromyzon Fluviatilis*) är allmän i några floder. Denna fisk är smal och ålformig, med stor rund mun under hufvudet. På hwarje sida äro sju gäl-öppningar, hvilka troligen gifwit anledning till namnet, då man ansett dem för ögon och räknat dem till nio. Den fångas mycket i Norrland och kallas der **Nätting**. Längden är wanligtvis en half aln.

Nors (*Salmo Eperlanus*). Denna mjukfeniga fisk är 8 tum lång, brun på ryggen, på sidorna blåaktig. Han triffas förnämligast i salt watten och går ofta så till, att han kan öfas upp med häf. Han håller sig äfwen i Upsala-ån, wid Thorskölla och flera ställen. Wid Norsholmen, icke långt från Skokloster, fångas ofta, under det så kallade kråknedonet i Maj, en mängd små nors, som torkas, lutlägges och ätes med begärlighet under skördetiden. En varietet, som kallas **Slom**, äfwen **Norskung**, finnes jemväl på flera ställen; men den är större, smalkigare och icke stinkande. Norsen leker gementligen då Sälgräben blomma.

Pir-ålen (*Myxine Glutinosa*) finnes i Kattegat, wid Norrige o. s. w.; är slemmig och mjuk, ungefär en fot lång, utan ögon; gälarna öppnas genom två hål under magen. Den inkräpper uti torstar, som fastnat i nät, och förtärer allt köttet, men lemnar skinn och ben.

Roda (*Raja Clavata*) har platt, bred, rundad kropp och smal stjert; ögonen sitta ofwanpå hufvudet, med ett hål bakom hwardera, munnen och gälarna inunder. I Kattegat och wid Norrige finnas sex arter deraf. — **Spjutrodan** (*Raja*

Pastinaca), som finnes sybligare, har ett tandadt spjut i stjerten.

Ruda, äfwen kallad **Karassa** (Cyprinus Carassius). Denna fisk, som finnes i några insjöar, men merendels planteras i dammar, der han fort tillväger och förökar sig, leker i Maj och Juni månader. De gulaktiga äro alltid de bästa; de hafwa ett fött och wälsmakligt kött. Mycket små rudor äro tjenliga till bete på långref och ståndkrok, emedan de äro segliswade och gerna draga sig till botten.

Röding (Salmo Salvelinus) är en art lax, en till två fot lång, ofwan brun, inunder gul, med rödt kött.

Sarf (Cyprinus Erythropthalmus). Denna allmänt bekanta fisk wärderas icke mycket, men är tjenlig på långref och ståndkrok till bete för swälgfisk. Sommartiden fångas han i ryfsjor och mjärdar, samt nappar gerna på mask. Den egentliga lektiden är i slutet af Maj och början af Juni; dessemellan trugar han sig i andras lekar. Derifrån ordspråket: med som sarfwen i hwar lek.

Sif (Salmo Lavaretus). Denna mjukfeniga fisk trifes både i salt och fött watten. Han är fet, god och hwit, stundom en fot lång, till färgen blå och glänsande. Fångas under lektiden, omkring November månads början, wid gallstränder. Mälarens sif, såwäl färsk som insaltad, är känd öfwer hela riket och mycket omtyckt, isynnerhet den, som wärden fångas i trakten kring Arboga. Sifen följer ofta norren om våren, för att sluka norråmen, och kan då om nästerna fångas med not, äfwen om wintern, under des sednare lek. När han då fångas, nedlägges han i snö att frysa och bortföres sedan till affalu.

Silllöja, äfwen kallad **Stensif**, (Salmo Albula) är wanligtvis mindre och icke lika god som storsifen. Han leker på djupt watten omkring slutet af November och kan då fångas på löjnät. Sommartiden besöker han små sjöar och fund.

Sill (Clupea Harengus). Denna wälbekanta mjukfeniga fisk från hafwet är ofta en fot lång, ofwantill svartaktig, för öfrigt silfmerglänsande. **Strömming** är en varietet, som lefwer i Östersjön. **Anjowis** (Clupea Encrasicolus) är en mindre art, med små, lätt affallande fjäll. **Sillslägget**

har blott en ryggfena, som sitter midt öfver bukfena; fina tänder, smal kroppsform, 8 eller flera strålar i gälhinnan.

Simpa (*Cottus Scorpius*). Denna taggfeniga fisk är högst 8 å 10 tum lång, har platt hufvud, bredare än kroppen, med två starka taggar på gällocken och stora bröstfenor. Hanen är under buken röd med hvita fläckar. **Stensimpa** (*Cottus Gobio*), som fångas i Upsala-ån och på många andra ställen, är 4 till 5 tum lång. Våren anses vara rätta lektiden.

Sjurrugg, äfven kallad **Stenbit**, (*Cyclopterus Lumpus*) är en mjukfenig benfisk med en plump, slemmig och fjälllös kropp och sju rader benhårda knölar på öfra delen af kroppen; allmän wid westra och södra kusterna. Skelettet är brosfartadt.

Spigg (*Gasterosteus Aculeatus*) tillhör staggfläget och benämnes äfven **Hornstagg**. Han är 2 tum lång, utan fjäll, försedd med tre taggar på ryggen. Han uppehåller sig både i salt och sött watten och begagnas endast till oljejudning på de ställen, der han kan fångas i mängd. Af en tunna fisk, som genast efter upptagningen kokas, kunna ungefär två kannor klar olja erhållas.

Stenbida (*Cobitis Tænia*). Denna taggfeniga fisk, som är fjällhynt i andra sjöar än Mälaren, uppehåller sig alltid på sand- och stengrund.

Sterlett (*Acipenser Ruthenus*). Denna fisk, som tillhör störsläget, har konung Fredrik den I låtit hämta från Ryssland och plantera i Mälaren. Kroppen är belagd med tre rader benfjäll, hufvudet spetsadt, otandadt, och framför munnen, som kan ut- och indragas, sitta några köttaktiga trådar. Köttet anses af mången såsom lädert. Af råmen kan beredas den bästa kaviar och af simblåsan det starka lim, som är bekant under namn af husblås. En annan mindre art af **störsläget** (*Acipenser Sturio*) påträffas ofta i Östersjön.

Torsk (*Gadus*). Släktet har fina mjuka fjäll, långsträckt kropp, 7 strålar i gälhinnan och 6 i bukfena. De flesta hafwa en liten köttig tråd wid underkäkens spets. En del hafwa 3 ryggfenor och 2 analfenor, t. ex. **Stortorsk** (*Gadus Morrhua*), som är grå, gulsläcktig och ända till två alnar lång, fångas i mängd på westra kusten. Insaltad kallas

den kabiljo; torfad: klippfist, stödfist m. m. **Småtorf** (*Gadus Callarius*) är 2 fot lång, brun, slädig och läkrare än stortorf; finnes äfwen uti Östersjön; likaledes **Kolja** (*Gadus Aeglefinus*) och **Hwitling** (*Gadus Merlangus*). Andra hafwa blott 2 ryggfenor och en analsena t. ex. **Långa** (*Gadus Molva*), som fångas i mängd på 100 famnars djup wid Norrige. Denna fist, som är ända till 6 fot lång, ger den bästa kabiljo. Till släktet hörer äfwen laken, den enda af de förenämnde, som lefwer i sött watten.

Tobis, äfwen kallad **Sandål**, (*Ammodytes Tobianus*). Denna mjukfeniga benfist, 6 till 8 tum lång, med smal långsträckt kropp, till färgen grönbrun, har stjertfenan skild från rygg- och analsenan. Han uppehåller sig wid Skånes sandkuster inåt Östersjön, t. ex. wid Cimbritshamn, och fiskas der i mängd.

Tånglake (*Blennius Viviparus*). Denna taggfeniga hafsfist, som är en fot lång, brun med gula släckar, har sitt namn deraf, att den uppehåller sig bland hafsgräset Tång (*Fucus*). Fångas mycket i Östersjön.

Waxbuk är en mjukfenig fist, 5 tum lång, ofwan blåaktig, inunder silfwerglänfande. Kött kallas den **Böckling**.

Wimba (*Cyprinus Vimba*) uppehåller sig i Mälaren, leter strax efter iden och fångas med samma lätthet som denna, stundom på samma ställen.

Ål (*Muraena Anguilla*). Ett fiskeflägte af de fenlösa, med walsformig, ormlig kropp, finnes i alla åar och sjöar och lefwer af rof eller döda djur. Fisken har ingen affskild stjertfena, utan större delen af kroppen omgifwes bakåt af en sammanhängande fena, som motsvarar rygg-, stjert- och analsfenorna. Gälöppningen är ganska liten. **Hafsålen** (*Muraena Conger*) uppnår stundom en längd af 6 fot och en tjocklek af 4 tum. — Den wanliga ålen, som styr allt som är hwitt, och kan löpa fram i wårt gräs, fångas allmänt på långref, äfwen som i not, ryfsja, mjärde, kattska, ålhus m. m. Ålen hugges äfwen sommartiden wid waf och på grund med kuster, då wädrer är lungt och klart. Han leter emellan eriksmäskan och midfommaren på dyaktig botten. Ålfiorna ordnas wid den tid alträdet får löf.

3 Östersjön, på Sveriges westra kuster, fångas desputom **Hummer, Krabbor, Råkor och Östron.**

Krästor (Cr > stacea). De större arterna deraf hafwa hård, kalkartad kroppshyta; hos de mindre är den hinnaktig. Munnen är försedd med flera par käkar, hvilka tydligt synas på **Hummer** och **Flodkrästa**; de bakre käkarna motsvara insekternas labium. Fötterna äro fem eller flera par, blott några hafwa ett mindre antal. Den del af kroppen, som motsvarar insekternas abdomen kallas stjert; den utgöres af de bakre segmenterna, som hafwa inga eller blott ofullkomliga fötter. Gälarna sitta under kanten af ryggskalet, fästade wid fötterna, eller under stjerten. Magen är belägen fram öfver munnen, i hufvudet. Wid deså sidor samla sig årligen två små runda kalkmassor, som man kallar **kräftstenar**, hvilka åter upplösa, för att lemna kalkämne åt det nya skalet; ty dessa djur ombyta hud flera gånger. Wanliga **Flodkräftan** faller sitt skal en gång hwarje år. — **Krästorna** lefwa till större delen i hafwet; ett mindre antal i sött watten.

Krabban (Cancer) finnes allmänt wid Sveriges westra kust, nemligen den wanliga krabban (Cancer Moenas), stor som en handlofwä och femtandad på sidorna, och stora krabban (Cancer Pagurus), som är dubbelt större och niotandad. Båda slagen kallas **Täskkrästor** eller **Krabbtästor**. Lithodes arctica förekommer äfwen der. **Flodkräftan** (Astacus Fluviatilis) är allmän i sött watten och **Hummern** (Astacus Marinus) wid hafsstränderna. Den sednare har båda de stora klorna olika till form och storlek; är till färgen grönswart, marmorerad med brunt; blir stundom ända till en fot lång.

Råkan (Palæmon Squilla) liknar kräftan, men är mindre, 2 tum lång, med temligen små klor på de två främre fotparen, och hwardera af de mellersta antennerne 3-delade; har mjukt skal och kan, kokad, ätas utan att skalas. Fångas äfwen inåt Östersjön.

Östron, hörande till musklorna, (Ostrea Edulis) sakna låständer och fot. De äro ätbara och skalet består af tunna, kalkhaltiga lager; träffas wid nästan alla hafskuster och lig-

ga wänligen i stort antal tillhoppa på ett ställe, fastwurna wid hafsbottnen. Dessa ställen kallas ostronbankar.

Fisfredskap.

De redskap, som användas wid fiske, och hwilka i Sverige mest begagnas, äro: not, nät, ryfsjor, lanor, mjärdar m. m., hwaraf finnas många olika slag.

Larnot bindes af groft och starkt hampgarn, så kallad warglina. Hwarje maska håller $3\frac{1}{2}$ à 4 tum i fyrkant och djupet 4 alnar. Längden är obestämd.

Strömmingsnot bindes dels af enkelt hampgarn, dels af dubbelt twinnadt garn. Notens längd å hwarje arm är från 30 till 50 famnar och maskorna derå wanligtwis 10 à 11 hwarf på qwarteret, men i filen 13 à 14 hwarf.

Not, som nyttjas i öppet fiskewatten af större djup än 5 famnar, och under is i watten af större djup än 10 famnar, eller så kallad **Strömmingsnot**, får inom Stockholms län innehålla högst 22 liffidiga maskor på hwarje fot, såväl i sjelfwa noten, som i filen. **Not**, som drages med minst 40 famnars lina och windspel, får innehålla högst 16 liffidiga maskor på hwarje fot, och **Not**, som drages med kortare lina och utan windspel, får innehålla högst 12 liffidiga maskor per fot.

Sköt är ett slags nät, som lägges för strömming. Det bindes af enkelt lingarn, 18 à 20 famnar långt och 3 à 4 alnar djupt, med 7 à 9, till och med finare maskor på qwarteret.

Stötnot. Djupet på densamma beräknas efter sjöarnes djup uti hwilka den användes. Armarnas längd varierar mellan 15 à 25 famnar. Maskorna ytterst wid armarna bindas efter 5 hwarf på qwarteret; men filen och sista slingan bredwid den, 8 hwarf på qwarteret. Wid de öfre telnarne begagnas gröfre maskor och gröfre garn, under benämning **rims**. Denna not utlägges alltid på djupet och upptages i sjön. Före upptagningen begagnas pulsar (långa

stänger med klumpar på ändarna), med hvilka man stöter i watten, för att från land jaga fisken på noten.

Winternot, som begagnas på notis, är minst 50 å 60 famnar lång och filen 3 famnar lång. Maskorna på sjelfwa noten beräknas 6 hwarf på quarteret och i filen 8 hwarf.

Dragnot drages med tåg, antingen i öppna sjön till båtar eller wid stranden, gemenligen om nätterna, ishynerhet sommartiden, då värmen om dagarna är stark. Vår och höst begagnas den qvällar och morgnar; men när frostnätter inträffa, är middagstiden mera lämplig. Denna not, hwarå maskorna beräknas 6 hwarf på quarteret, bindes såwäl med som utan kil. När kil begagnas, böra maskorna på den, liksom slingorna närmast densamma, vara finare än den öfriga delen af noten. På not utan kil, böra maskorna wara fina wid hugget och noten der så inbodd, att den sackar sig.

Norsnot bindes så fin, som för ändamålet med des begagnande är lämpligt. Swardera armen bör vara högst 15 famnar lång, utom filen, och hugget högst 3 famnar djupt. Maskorna på noten wanligtwis 13 hwarf på quarteret och i filen 18 hwarf.

Löjnot är wanligtwis 10 famnar lång, filen inberäknad, och 2 alnar djup i hugget. Maskorna något större än på norsnoten.

Warpnot användes endast för att upprensa orena warp. Denna bindes utan kil af groft, men starkt hampgarn på en kafvel om ett quarter. Notens bör vara 4 å 5 alnar djup och hwarje arm 20 famnar lång.

Lana bindes af starkt tretrådigt hampgarn på samma sätt som en notkil, men med två korta armar. Alla maskor böra wara $\frac{7}{8}$ tum i fyrkant. Denna redskap nedfattes i strömmar och wid hålldammar, för att dermed fånga sådan fisk, som följer med strömmen.

Nät, som användes wid twärland och på grund, utlägges om astnarna i sjö eller flod och wittjas om morgnarne. Det bindes af enkelt lingarn och maskorna upptaga $3\frac{1}{2}$ å 4 hwarf på quarteret. Nätets längd bör minst wara 15 famnar. Det finare benämnes **Abornnät**, det gröfre **Gädd-** eller **Gös-nät**. — Då de wintertiden begagnas, upphugges en waf, en aln bred och två alnar lång och derefter på 10

å 15 alnars afstånd från hwarandra flera wakar, hållande en aln i fyrkant. En stång, så lång att den räcker emellan de upphuggna wakarna, och wid hwilken ena ändan af en lina är fästad, skjutes under isen ifrån ena ändan till den andra. Sedan linan, hwaraf ena ändan behålles i utläggnings-waken, blifwit utsträckt, bindes den fast wid nätet, hwar-
 efter flere nät sammanfästas och sedan utdragas. Om de utläggas på grundt watten, böra icke många sättas i en notlängd, ty det händer då lätt, att de fastna i bottnen under det de wittjas. Näten upptagas i landwaken, men ändan af linan, hwarmed de utdragas, behålles i yttersta waken.

Braxennät bindes af lingarn, 15 å 20 famnar långt och 2 å 3 famnar djupt. Maskorna beräknas efter $2\frac{1}{2}$ hwarf på qwarteret. Då nätet utlägges i en wit för braxen eller gädda, bör det läggas mycket löst eller i wågform.

Mörtnät bindes af enkelt lingarn, äfwen af bomulls-tråd, 15 famnar långt, med 6 å 7 maskor på qwarteret. Det begagnas tidigt om wåren inwid land, ifrån islösningen ända till midsummarens, samt efter röt månaden till desj sjön betäcks af is. Under röt månaden lägges det wid waskanterna.

Skottnät bindes af twinnadt lingarn och förses wanligt-wis med dubbla grimmor. Maskorna på nätet beräknas 5 hwarf på qwarteret och på grimorna cirka 4 hwarf på alnen. Längden är från 15 till 30 famnar och djupet $3\frac{1}{2}$ å 4 alnar, men wid boningen ingår hälften för winnande af innangarn. Svarfswade trä-flöten och gjutna blyfänken påskjutas å tälvarne under det nätet bonas. Detta nät är ofta mera fiskgiftwande än en not; ty då fisken håller sig wid land, helst läland, och är inom warpet, kan han swårigen undkomma ett skottnät, isynnerhet när två personer pulsa på hwar sin sida; men wid notdragning händer det ofta, att gäddan hoppar öfwer notarmarna, aborren och mörten fly undan på sidorna och braxen lägger sig flat på bottnen, så att noten går öfwer honom.

Ryfsja. Denna förfärdigas dels af lin, dels af hampgarn, som utspännes på bågar af granqwistar eller hasfelspön och förses med en och två, till och med tre ingångar. Hwarje maska bör ej wara finare än $\frac{7}{8}$ dels tum i fyrkant. Ryfsja användes med stor fördel wår- och höstetiden, helst wid in-

lopp i sjöar och åar. — Under broar, emellan brofistorna, wändes alltid öppningen emot strömmen och armarna fastbindas wid listorna. Det så kallade fiskhuset bör vara af twinnadt garn. För braxen göres wanligen fista ingången i aflång form, annars rund, med åtta å tio strängar. Längden af landgången är mycket olika, från 4 till 9 alnar. — Den redskap, som begagnas i Östersjön, är minst tre gånger större.

Njärde bindes såwäl af lin- som hampgarn, i nödfall af wideqwistar och bast. Garnmjärdar äro försedda med två, åt motsatta sidor ställda, ingångar i form af strutar. Witmjärdar hafwa blott en ingång och äro mest användbara för kräftfångst. 3 garnmjärdar fångas nästan all slags fisk, men de böra vara minst sex qwarter långa och cirkeln å ömse sidor tre qwarter i diameter. Maskornas storlek är wanligtwis 8 å $8\frac{1}{2}$ hwarf på qwarteret.

Aborrhäf. Denna bindes af lingarn med 18 maskor på qwarteret, och nedsänkes till sjöbotten, på grund och sådana ställen, der man wet att fisken uppehåller sig. Efter någon stund uppdrages den warsamt. — **Norshäf** och **Ljshäf** bindas af bomullstråd med finare maskor. **Katschhäf** eller **Sumphäf** hafwa gröfre maskor, bundna af hampgarn.

Lakstiswa. Detta fiskestap består af en tunn och blank stiswa, ett qwarter lång och några tum bred, wid foten försedd med många små utstående krotar. En stark ref fästes upptill i en ögla på stiswan, som nedsänkes på djupt watten, en half aln från botten. När laken stryker sig mot stiswan, hwilket lätt kännes på refwen, uppryckes den genast.

Lakeläk består af en fyra tum lång fisk af tenn eller bly, med två å ömse sidor sittande krotar, utan hullingar, och ref af simpelfort. Begagnas wintertiden då laken lefer.

Ljuster består af en 10 å 12 tum lång jernkam med hullingar, fästad wid en lång stång. Begagnas isynnerhet wårtiden, då isgäddan lefer, äfwen nattetid wid blöf af torrwed.

Bimpel, äfwen kallad **Birk**, begagnas endast för att dermed hugga strömming, när den går i stium. Redskapen består af ett blänkande blyränke, ett qwarter långt, kring hwilket många på tagel hängande krotar, utan hullingar, äro fä-

stade. Det nedsänkes på flera famnars djup och hålles slitigt i rörelse, upp och ned, till dess man känner en knyck, då reswen hastigt uppdrages.

Långref, hwartill begagnas två å tretrådig så kallad sejlare-ref, (men till taffsar derå 9 å 12-trådigt simpelfort,) derwid krotar på 3 å 4 alnars afstånd från hwarandra äro fästade, användes under sommaren, men isynnerhet höstetiden, för att dermed fånga ål, lake, gädda och aborre, helst på lefwande bete.

Gädd-drag begagnas egentligen för att fånga gäddor, men äfwen lax, gös och aborre nappa derpå. För den sistnämnde begagnas alltid mindre drag. Det större består af en 4 å 5 tum lång messingspjäs, i form af en fisk, med en wid ändan fästad röd lapp af kläde, för att betäcka kroten. I öglan på lefan, som aldrig bör vara längre än en half tum, fästes en silfverbas och wid densamma reswen, antingen af tagel eller lingarn. I insjöar begagnas med fördel polerade drag af messing; i salt watten deremot böra de vara hwita eller förfilfrade. De som ofwantill äro gula och inunder hwita, anses vara mest lockande. Man har de sednare åren införskrifwit flera sorter gädd-drag, deribland så kallade propell-drag, försedde med många små aborrekrotar, sammanparade i form af en dragg. En del deraf äro mycket användbara de tider, då gäddan endast nassar draget, men när hon slutar det, nödgas man ofta döda henne, för att kunna uttaga det samma.

Slant. Dertill begagnas en mycket lång stång, helst af rör, försedd med tagelref och krot, antingen med eller utan fjäder. Krot med fjäder begagnas wisfa tider, då gäddan icke hugger, utan blott nassar betet; men krot utan fjäder användes wanligtwis den tid gäddan lätt griper efter rof och icke har öfwerwänta tänder eller swallkött.

Ståndkrot utsättes under wären och sommaren alltid på ställen der man wet att gäddan har stamhäll. Redskapen består af en stång med widfästad ref och krot, på hwilken sättes lefwande bete. — Man brukar äfwen fastgöra reswen wid en större träklump och låta den flyta på watten ett par famnar från land, utanföre wafuddar och på stengrund. Denna kallas **Slumpkrot**.

Ängelkrok begagnas mycket wintertiden för gädda. Man upphugger då flera små wakar på isen, helst der man wet att grund finnas i trakten. Kroken trädes igenom en mört; den ena delen af resweten sättes fast wid kroken, den öfriga upplindas på en rulle, som är fästad wid en liten hållare af trä, nära waken. Bredwid denna hugges ett litet hål och deri sättes en pinne, som uppehåller resweten med kroken och betet till hälften emellan sjöbotten och iskanten. Så snart gäddan huggit betet, drager hon återstoden af resweten från rullen, hwarestefter hon genast uppdrages.

Ältunna. Dertill utses en mindre tunna af lätt träslag, på hwilken borras många hål, så stora att en större ål derigenom lätt kan inlöpa. Omkring hwarje öppning spikas utifrån 4 två-tums spikar, som hwäsfas i ändarna och riktas så, att uddarna inuti tunnan något närma sig hwarandra. På midten af tunnan fästes en jernögla, hwari bindes ett rep, för att dermed ur sjön kunna upplyfta den och på sidan af tunnan göres ett lock, för att uttaga fisken. Till bete, som fästes på ett snöre i midten af tunnan, begagnas furt kött eller gammal fisk.

Älfista är en liten byggnad i strömmar och wid sjöars utfall, hwari wisja tider på året fångas ål. Den är timrad till två alnars höjd, med fyra knutar, samt längd och bredd efter behag; men stockarna ej fästade tätt tillhopa, så att watten får fritt spelrum mellan dem.

Laxhus är ett litet hus, som bygges öfwer en stark ström, till fångande af lax, då han om wären går upp från hafwet.

Laxkar består af en kista eller ett kar, till fångande af lax wid forsar. På krok, äfwen som not och nät, fångas äfwen lax.

Katja, hwari mycket fisk lätt kan fångas, består af en wid sjöstränder och åar ifrån land utgående spjel- eller sprötgård (*katjegård*), wid hvars ända befinnes ett eller flera, likaledes af spjelor eller spröten bundna rum (så kallade *golf*), med mycket små öppningar, hwarigenom fisken ingår, men icke hittar ut. Der, hwarest ingen uppdämning af watten finnes, kan en katja stå brutbar i många år. Uti en nygjord

katfa fångas nästan alltid litet fisk första året; men så mycket mera uti en sådan, som är bunden med hwarannan ny och gammal spjela.

Fiskegård. Denna består utaf afhuggna tall- och granbustar, som äro klufna i nedra ändan, der en sten är fästad, och hwilka nedsättas i wakar på isen, i rundel eller fyrkant, så att de bilda ett slags gårdar, hwari klimpar af lli och malt nedkastas, för att wid utläggning af nät eller mete dömänja fisken.

Fiskedike är en graf om 2 à 3 alnars bredd och nödig djuplek, som anlägges för wattnets aflopp, eller för att leda sjöwattnet till lågländta ängar, och wid hwars nedersta ända utställas små längder, bundna af kort katsewed, efter hwilkas ledning fisken går upp i diket, der han med häf kan upp-tagas.

Sump är ett af bräder hopslaget, med hål genomborradt förwaringsrum för fångad lefwande fisk, antingen fast på stolpar eller lös att släpa med fiskarbåtar. **Släpsump**, göres af tunna bräder, i trekantig form, för att lättare kunna dragas i wattnet. Den fästes med ett tåg efter båten eller öfstocken, för att wara till hands när man wittjar. **Båtsump.** Båt, med en afstängning återut, der i botten äro borrade en mängd hål, med ungefär ett quarters eller mindre afstånd ifrån hwarandra och af en tums widd, med galler deröfwer.

Några upplysningar rörande fiske i allmänhet.

Den mycket öfverklagade minskningen af fisk i flera af våra insjöar härleder sig till stor del från notdraging icke allenast kort före, utan äfwen under lektiderna, då man söker uppfånga så mycket fisk man kan åtkomma och för detta ändmål begagnar not eller nät med så fina maskor, att knappt ett gli kan undkomma. Swad som desutom mycket skadar fisken, äro de så kallade sötnotarne, äfvensom skottnäten, när de ofta och i otid begagnas. Man kan wisserligen dermed göra en och annan rik fångst, men i längden har man ingen nytta

deraf på samma fiskwatten, isynnerhet i mindre insjöar, emedan fisken genom pulsningen strämmes, wantrifwes och dörr.

För att kunna draga någon större nytta af ett fiskwattens beskaffenhet, utan äfwen alla der besintliga grund och framför allt djupet, samt använda sådana fiskredskap, som äro mest ändamålsenliga för olika tider på året. För att undersöka wattnets djup, begagnar man ett kägelformigt blystycke, fästadt wid en lina, på hwilken hwarje samntal är utmärkt. För att undersöka botten, om den består af lera eller sand, gör man i ändan af lodet en fördjupning, som fylles af talg. Sandlod begagnas på grundare watten och djuplod på djupare.

All ny fiskredskap, som är förfärdigad af hamngarn, bör, innan den begagnas, ett par gånger dränkas i ett starkt, wäl kokadt lag af hackad granbark, ju mera kådfull desto bättre, för att länge kunna bewaras från röta. Till finare fiskredskap af lingarn eller bomullstråd användes för samma ändamål talg eller ister, som kokas med sönderhackad al- eller björkbark. En tillsats af ekbark gör att den blifwer swartaktig och icke så lätt skönjes i watten.

Wid notdragning brukar man kasta mäst i warpet, hwilket kallas att mästa ut noten. Der man för öfrigt ämnar fiska, plägar man äfwen dagen förut utkasta mäst, för att bitlocka fisk. Fisken tages ur noten eller nätet så skyndsamt som möjligt, hwarefter redskapen noga sköljes och renas från slem och själl, innan den upphänges tilltorkning på så kallade notgistor, det will säga upptill klufna och i marken nedslagna stänger. Om nätterna bör redskapen icke hänga under bar himmel, emedan daggen, som faller under natten, gör garnet skört; icke heller bör den strax efter upptagningen utur watten utsättas der solen werkar starkt. Långref och till den hörande tassar, äfvensom gäddref, böra upphängas till torkning och sträckas, så fort de äro tagna ur sjön.

Då nät och långref utläggas, böra de så ledigt som möjligt nedsläppas i watten och icke spännas eller sträckas. Början af nätet lägges alltid så nära land som möjligt, helst wid bergsuddar och framför wasjar. Långref deremot lägges in i wifar, twärs öfwer fjärdar och omkring grund.

När rybsjor utfättas, böra de icke spännas för hårdt, och stretstaken ej tryckas djupare i sjöbottnen, än att den står väl fast, samt stretbandet ej skjutas för högt upp eller för långt ned på staken, emedan innersta ingången derigenom kommer i oriktig ställning. För att ditlocka ål och lake, brukar man i rybsjor och mjärdar inlägga grön ärthalm, helst med blommor, äfvensom grön växande hampa. På sådana ställen der watten icke är fullt klart, eller på lerig botten, äro nät och rybsjor alltid användbara.

Mjärdar, som wid ingångarne beslädas med granris, hwarå barren wändas inåt, äro mycket fiskegifwande och begagnas alla tider på året; wår och sommar inwid land, höst och winter på djupare watten. Utom den förmån att de äro lätta att sköta, kan deruti, liksom i rybsjor, fångas all slags fisk, äfwen kräftor.

Långref bör icke utläggas förr än i stymmingen, emedan småfisken i annat fall ofta förtär en del af betet, innan krokarna hinna sjunka till djupet. Afståndet mellan hwarje krok är wanligwis 3 å 4 alnar. När långref utlägges i strömwatten, bör den läggas med strömmen, för att undwika krokarnes sammantrasling med refwen; men när den wittjas, bör det ske mot strömmen, då man lättare kan stäffa båten. Till bete på långrefskrok begagnas daggmast och desutom löjor, mört, nors och gers; men helst små rudor. Om bete tages ur annan sjö än den, hwari man fiskar, är det sällsynt att fisken i klart wäder nappar derpå lika gerna, som då betet är taget ur samma sjö; men wintertiden, när sjön är betäckt af is och snö och angelkrok begagnas, gör gäddan icke afseende derpå. Lake och ål äro minst nogräknade i detta fall. När långref wittjas, wanligtwis kort före soluppgången, bör man, då större fisk kännas rycka på refwen, hafwa häf till hands, för att dermed mottaga fisken, emedan det ofta händer att han i wattenbrynet slår sig ifrån kroken.

De tider då gäddan är, hwad man kallar, i taget, hwilket alltid inträffar 2 å 3, ofta flera dagar hwarannan wecka, kan man med drag göra ganska god fångst; men draget måste då wara så stäldt, att den stupiga, eller öfra sidan deraf under rodden alltid håller sig uppåt, och att kroken icke är tyngre än hufvudet, der lekan är fästad. Wid lekan, som

endast bör vara en knapp tum lång, fästes en silfverbas och wid den samma en af lingarn spunnen ref, 25 famnar lång, som förut kokas i ister och utspännes under torfningen, på det den icke må trasla sig wid uppdragningen. Af refwen utsläppes fällan mera än 20 famnar. Gäddan uppehåller sig helst i wasfar och wid djupa bergsuddar; under våren och sommaren på grundare watten, höstetiden på djupare. I lugnt och klart wäder är detta siske icke så lönande, som när det duggregnar och blåser. Draget bör alltid hållas rent och blankt, stjerklappen ofta ombytas och udden af kroken riktas och hwasfas hwarje gång det begagnas.

På slant fångas äfwen mycket gäddor, och denna redskap begagnas alltid i sådana sjöar, som hafwa gräsig botten och der icke gädd-drag kan användas. Under slantningen doppas betet, bestående af en mört, på hwilken fenorna och stjerten äro affurna, inuti wasfar hwarest öppningar finnas, äfwen som wid was- och bergsuddar.

Ståndkrok utsättes äfwen för gäddor framsför wasfar, sedan de hunnit tillwäxa; men stället der betet skall wandra bör vara fritt från gräs. Kroken esterses eller wittjas morgon och afton, och hålles alltid med lefwande bete, mört eller löja, helst små rudor.

Metspö begagnas i början af sommaren på grund, wid bergsuddar och wid wasfar, samt sedermera på djupt watten med lefwande bete. Metspö bör vara långt och lätt, när det begagnas inwid stränderna, och refwen slätad af tagel, ju finare ju bättre. Man kan på samma ref hafwa två krokar, fästade minst ett qvarter från hwarandra; tassarna böra vara af så kalladt elefanttagel. Till bete på metkrok begagnas röd mask, som finnes i gammal spånjord, helst sjömask, som tages wid långgrunda stränder, och till lefwande bete begagnas små löjor, nors, i brist deraf mycket små abborrar. När mindre daggmask begagnas till bete och bestrykes med hwit honung eller ock hägerister, nappar fisken gerna derpå. Om man af hwetemjöl, blandadt med sönderstötta kockelkärnor af wårten *Cocculus suberosus* i Ostindien, bildar små kulor, icke större än att hullingen på kroken dermed skyles, får man det bästa bete för all blankfisk, såsom bragen, id, mört m. fl. Stor mört nappar äfwen på

broms, men endast på djupt watten. Till bete för löjor kunna slugor användas. Då man på djupet ämnar meta braxen, nedsänkes warjamt en stor sten, fästad wid ett tåg, på det ställe der fisken efter leken wanligtwis uppehåller sig, och wid öfwersta ändan af tåget, som bör vara något längre än djupet är, fästes ett bräde eller liten stång, wid hwilken båten lägges för ankar. Innan man börjar meta, nedsänkes på detta ställe mäst ett par astnar förut efter solnedgången, för att ditwänja fisken, och till bete begagnas stor och listlig daggmast. Reswen, som bör vara stark, flätad af tagel, samt försedd med ett tungt sänke, hålles minst en half aln från botten. När man metar braxen, begagnas flera spön, alla på olika djup; ty i lugnt wäder händer ofta att fisken nappar i halfwa wattnet. Tjenligaste mettiden, såwäl för braxen, som aborre, anses vara ifrån soluppgången till kl. 8 och 9 på morgonen, samt ifrån kl. 5 och 6 på aftonen till dess solen går ned.

Att meta aborre på stim begagnas mycket de tider, då fisken icke går på djupt watten, utan för att sola sig. Stimspö bör vara af rör, långt och lätt handterligt. Till lockbete sättes på troken en liten bit laxskinn, formad som en fisk, och wid densamma en liten röd lapp.

Krästor och Näkor fångas lätt, dels uti små så kallade sänkhäfwar, dels i garnburar. Häfwar göras af mindre tunnband, öfwerdragna med nät. På midten af nätet fastbindes en bred ribba, hwarå betet fästes, och under densamma en sten, som drager häfwen till botten. — Burar bindas cirkelformiga, en half aln höga, af wanligt notgarn, med fina mastor. Ingången upptill bör vara 3 å 4 tum i diameter, men golfwet, en träbotten, på hwilken betet är fästadt, 12 å 14 tum. Wid ingången fästes en lina med der-till hörande flöte af bark, och till bete begagnas jurtt kött eller gammal fisk.

Bihang.

Utdrag af Fiskeri=Stadgan, af Kongl. Maj:t fastställt
den 29 Juni 1852.

1:sta Kapitlet.

Om Fiskerättighet.

1 §. Allt fiske i öppna hafwet, äfvensom wid sådana kronan tillhöriga hafsstränder, samt i Saltjön belägna skär och holmar, hvilka icke till något hemman höra eller under särskilda wilkor innehafwas, äge hwarje rikets innebyggare frihet att idka och sig till fördel använda. Så stände och hwarje swenskt man fritt att fiska i de delar af större insjöar, till hvilka strandegande=rätten sig icke sträcker, och der ej heller eljest enskildt fiske är kronan förbehållet eller annan tillhörigt.

2 §. Saltjöfisket inomskärs hör för deras enskilda egendom anses, som strand och holmar deromkring äga; men wid öppna hafsstranden, såsom och utomskärs, får strandägaren ej sträcka sin enskilda rättighet till fiskewatten vidare, än dess landgrund räcker. Är ej lagligen bestämdt huru långt sådan landgrund i hafwet sig sträcker, då må under strandägande=rätten inbegripas allt det watten, som finnes till och med etthundra famnar från det ställe invid stranden, der stadigt djup af en famn widtager; strandägare dock icke förment att lagligen gällande göra det anspråk på större område i fiskewattnet, hwartill han kan anse sig befogad.

3 §. Strömmingsfiske wid kusterne af Norrbottens, Westerbottens, Westernorrlands och Gefleborgs län må, å ställen der sådant af ålder wanligt varit, idkas af hwar och en rikets innebyggare äfwen under annans strand, så framt denna består af skogsmark eller sten och ej af åker eller äng, dock med wilkor att enskild strandägare så tidigt underrättas angående det tillämnade fisket, att han kan deri deltaga, om han will. I thy fall äge han, hwarje måndag och onsdag, rättighet till första notdräkten. I de rikets skärgårdar, der,

för fångande af sådan hafsfisk, som går till stränderna i stora stummar, de fiskande af ålder oklandradt fått följa fisken efter deß dref och fiska wid annans strand, bör och derwid förblifwa; skolande dock, wid notdrägt för sådant fiske, strandägaren af de fiskande njuta ersättning efter mätismannaord för all skada som å hans ägor derigenom uppkommer, äfwen som han är berättigad, i fall han will i fisket deltaga, att sjelf bestämma den ordning, hwari hans not dragas må. Har strandägare med kostnad upprensat eller uppragit notwarp inom det till hans strand hörande område i watten, ware han berättigad att uppbära trettionde=delen af den fisk, som af andra i warpet fångas, så länge han det underhåller. Samma rättighet tillkomme och den, som tillföre, enligt hittills gällande stadganden, gjort sådan upprensning af notwarp i annans fiskewatten; dock ware strandägaren i thy fall från afgift fri, och äge han jennwäl, när han will, att lösa den, som upprensningen gjort, efter mätismannaord från nämnde rättighet ut.

4 §. Fiske med krok eller ref å djup inom yttre skärgården och i hafsbandet ware ingen swenssk man betaget att nyttja.

5 §. Kronans enskilda fisken uti saltjön, elskar, åar, strömmar och in sjöar, ehwad de för kronans egen räkning nyttjas, eller deß embetsmän på lön, eller allmänna werk till understöd, eller och enskilde personer på wiß tid mot bestämda wilkor, upplåtne blifwit, ware, såsom hittills, kronan eller deß rättsinnehafware förbehållne.

6 §. Allmänna kronofisken äro de ström= och in sjöfisken wid kronans allmänningar, parker och holmar, som kronan icke enskildt sig eller annan förbehållit. Alle, som inom häradet eller socknen bo, njute, med Konungens Befallningshafwandes tillåtelse, frihet att sådana fisken begagna och wid fiske lägenheterna bodar uppsätta, emot den årliga afgift till kronan, som kan skälig pröfwas. Äro hemman på slika kronolägenheter anlagde, njute de icke deß mindre, tilldeß delning försiggått, fritt fiske.

7 §. De fiskewatten, som ligga uppå eller stöta intill härads=, sockne= eller by=allmänningar, äro allmänningsfisken. Alle de, som till sådana allmänningar rättighet hafwa, äga

der lof att fiska; och må de närmare boende ej derifrån utestänga de fjerrare. Åker och äng wid stranden ware dock frie för intrång af fiskande, då annan utväg gifwes att komma till fiskewattnet; i annat fall skall allt lidande efter mätsmannasord ersättas.

8 §. Fiskewatten, som inom enskilda hemmans rå och rör, eller å städernas donerade jord, äro belagne, eller till deras ägor höra, nyttje strand-ägare utan andras intrång.

9 §. Är genom urminneshäfd, eller genom sårskildt stadgande, aftal, dom eller skattläggning, eller på annat lagligt sätt annorledes bestämdt om fiskerättighet å ett eller annat ställe, än i detta kapitel sägs, ware det gällande, om och strandäganderätten derigenom inskränkes. Sådan inskränkning må dock ej göras större, än tillgodonjutandet af den sårskilda rättigheten oundgängligen kräfwer; och förthy må kronans rätt på grund af häfd till enskilda fisken i wisja wattendrag ej sträckas till andra lägenheter än dem, der sådana fisken af ålder warit och ännu innehafwas; äfwen som i strömmar, der wisja fiskslag blifwit kronan förbehållna, hinder ej må läggas för strandägare att i samma watten annat fiske nyttja.

10 §. Iti fiskewatten, som för flera gemensamt och odeladt är, må ej en delägare, utan de fleste öfriges samtycke, upplåta fiskerättighet åt någon, som ej är delägare; och gälle om delägarnes rätt att sjelfwe nyttja sådant fiskewatten, och att deri bygga fiskewerk, hwad i allmänna lagen stadgadt är.

2:dra Kapitlet.

Om Kungsådra.

11 §. I hwarje elf, ström, å eller sund, skall kungsådra alla tider på året i det djup, att all fisk framkomma kan, hållas öppen till en tredjedel af wattnet, der sådan ådra af ålder warit, och hälften mindre, eller en sjettedel af wattnet, der ingen ådra af ålder warit, men fiske ofwanför ligger, eller flottled nyttjas, eller wattendämning, i brist af sådan öppning, kunde skada annans ofwanför belagna ägor. Lika-

ledes skall, der ström eller å i hafwet eller i insjö utfaller eller från större wattendrag widtager, lemnas sådan öppning, att fiskens gång i djupaste ådran ej hindras.

12 §. I de öfwerst mot Lappland, samt Fincka och Norska gränserna belägna fisken, må wattnet öfwerstängas med så grofmaskade Lagnät, att annan fisk än Lax kan genomgå, dock att farled ej hindrad warder.

13 §. Kunna fiskebragder ej inrättas å båda sidor om Kungsådra, då må ena hälften af wattnet intagas till fiskebygnad och den andra lemnas öppen såsom Kungsådra, om derigenom fisken ej hindras i sin gång och farled ej göres ofäker.

14 §. Har man någon särskild rättighet för wattenwerk eller fiske att stänga wattnet annorlunda, än nu om Kungsådra sagdt är, njute sådan rättighet till godo; dock att i thy fall alla dammar skola, efter hittills gällande föreskrift, wara försedde med nödiga bottenluckor för den upp- och nedgående fisken. För andra wattenwerk, som med behörigt tillstånd redan anlagde äro eller framdeles anläggas kunna, må och, der så oundgängligen tarfwas och andre wattenwerksägares rätt deraf ej förnärmas, kunna tillåtas att Kungsådra öfwerbygga, så framt det sker på sådant sätt, att flott- eller farled, när den behöfves, utan betalning hålles öppen, samt fiskens upp- och nedgång ej hindras; äfwen som i smärre wattendrag, der farled ej underhållas kan, Kungsådras öfwerbyggande, såwida ofwanboende derigenom ej lida i sin rätt, ware medgifwet, allenast höst- och wår-fiskens uppgång genom tjenlig öppning befrämjas. Uti så beskaffade smärre wattendrag, der något angeläget werk drifwes, som i sträng torka har af nöden allt wattnet till sin drift, ware wid slikt händelse tillåtet att igenstänga ådran hel och hållen.

15 §. Twister om Kungsådras rätta läge, öppnande eller stängande, tillhöra allmän domstols upptagande och pröfning.

3:dje Kapitlet.

Om hushållningen med fiskewatten.

16 §. Wid alla Sägwerk skola kistor hållas, hwaruti sågspån kan falla och samlas, utan att den må komma i

wattnet. Ej heller må annat, som kan förorsaka uppgrundning eller dämning, utkastas i fiskewatten eller farled, eller så nära intill stranden läggas, att det kan af wattenflöden nedsföljas.

17 §. Ägare till skogsbadar eller lundar, hvilka äro belägna invid fiskewatten, der fiskerättigheten honom ej utslutande tillhör, må dem ej afrödja, så framt weterligt är att de gjort fisket nytta.

18 §. Under påstående fisket eller notfiske må man ej i granfkapet lossa skott, eller annat starkt buller förorsaka, så widt det utan synnerlig olägenhet undvikas kan.

19 §. Skeppare, eller den som fartyg förer, ware pligtig att noga tillse, det han ej utan nödwång öfwerseglar fiskredskap, som med wettar eller flytspån försedd är, så att den skönjas kan, och ej i wanlig segelled finnes utlagd.

20 §. I samfäldt fiskewatten må man ej, efter slutadt fiske, uti wattnet eller invid stränderna qwarlemna pålar, stakar, stockar, eller annat, som icke till ständigt werk hörer, der fisket för annan samedelt hindras kan. Ej heller må man å ställen, som för notdrägt nyttjas, från fartyg utkasta sten eller annan barlast, till skada för notwarpen.

21 §. Skall fiske i samma watten utöwas af flera, och kunna de ej alla på en gång fiska, förrätten då fisket i ordning efter som de till stället ankommit, utan annat undantag än det som i 3 § till förmån för strandägare medgifwes.

22 §. Hafwa flere, samfäldt eller hwar för sig, fiskerättighet i samma watten, då skall fisket så bedrifwas, att leken ej förstöres, och att den utlekta fisken och det späda ynglet sparas. Fördenstull warder härmed i allmänhet stadgadt: att notkilar af wäf skola wara till begagnande förbjudna; att not med så fina maskor, att spädt fiskyngel deri kan fångas, ej må nyttjas till annat fiske, än efter nors eller annat agn för krotfiske; samt att sillfiske ej får ske med not eller wad, som öfwerstiger 40 famnars längd och 4 famnars djup, och hwarå maskorna äro finare än att en tumms afstånd finnes mellan knutarne, äfwen i bröstet; dock må de bewisligen nu befintiga större wadar brukas intill den 1 Januari 1855.

Defutom skall, der någon rättägande det begär eller Konungens Befallningshafwande så nödigt aktar, för hwarje ort bestämmas:

a) under hwilka delar af året, med hänfigt till det ena eller andra fislslagets lektid, fisket efter samma fislslag bör inställas;

b) det sätt hwarpå fiske under tillåten tid bör ske, så ock med hwad redskap, och huru denna, med iakttagande af hwad här ofwan i allmänhet stadgats, bör wara beskaffad till storlek, mastor eller sammansättning i öfrigt;

c) hwad eljest till fiskets bewurande och upphjelpande kan tjena, såsom bortskaffande af uppgrundningar i wattendragen och andra hinder för fiskens gång; samt serfildt med afseende å fiske efter lax, hwilken brukar wårtiden från hafwet eller större sjöar uppgå i floderna för att leka, samt derefter wid slutet af sommaren eller på hösten återwända jemte ynglet;

d) under hwilka tider denna fiske kan, efter erfarenheten, antagas gå från lekplatjerna till hafwet eller större sjöar. Under dessa tider skall allt laxfiske i wattendraget inställas; och skola fördenksfull dertill brukade redskap, jemte alla i wattendraget befintliga ålkistor och andra fiskebyggnader, emelertid wara tillslutne eller å land upplagde.

De bestämmelser nu sagde äro, skola på det sätt tillwägbringas, att Konungens Befallningshafwande, hwar i sitt län, å lämpliga tider och ställen hålla sammanträden, hwartill kallas delägarne i fiskewattnet, jemte krono-ombud, om kronan äger del deri, kronans arrendatorer, och de fislslag, som derstädes idka fiske; att de sålunda kallade, som komma tillstädes, yttra sig i ämnet; och att det, hwarom de flesta sig förena, anses för de fiskandes öfwerenskommelse.

Sådan öfwerenskommelse, hwilken jemwäl bör bestämma påföljd för öfwerträdelse deraf till högst 50 Riksdalers böter, jemte förlust af redskap och fångst, skall derefter pröfwas af Konungens Befallningshafwande och, der den ändamålsenlig är, stadfästas. Finner Konungens Befallningshafwande öfwerenskommelsen ej ändamålsenlig, eller kan den ej träffas, meddele Konungens Befallningshafwande då förordnande i ämnet genom utslag, hwaröfwer klagan må föras i den ordning, som för hushållningsmål är i allmänhet föreskrifwen.

Konungens Befallningshafwande låte sedan till wederbörandes esterrättelse kungöra hwad öfwerenskommet eller stadgadt blifwit.

De för fiftes bedrifwande å en eller annan ort i behörig ordning tillkomna beslut, som nu redan äro gällande, må fortfarande tjena till esterlesnad, så wida de besinnas ej vara mot denna Stadgas allmänna föreskrifter stridande.

23 §. Fiske efter Hummer må ej idkas från och med den 1 Juli till och med den 15 September.

4:de Kapitlet.

Om handel med Fiskwaror.

24 §. Saltade swenska fiskwaror, som till salu hållas, skola vara inpackade i krönte kärl, å hwilka insaltaren inbrännt sitt namn, årtalet då saltningen skett, samt märke som wisar warans bestaffenhet, nämligen bokstäfverna G. W. för god vara, B. W. för blandad vara och S. W. för sämre vara. Å kärl, som innehåller Kabiljo eller Makrill, skall desutom utmärkas, med bokstäfverna L. K. om det är Torst-kabiljo, E. K. om det är Lång-kabiljo, och M. om det är Makrill.

25 §. Till kärl, hwari saltade fiskwaror för affalu inpackas, skall nyttjas wirke af ek, bok eller gran; men ej af tall, så framt tillgång af de förra trädslagen i orten finnes.

26 §. På det köpare må kunna undersöka huru waran är beskaffad och beredd, skall det stå honom fritt att låta waran besigtigas och ompackas, innan han den mottager.

27 §. Will man anlägga Sillfalteri eller Trankokeri, söte tillstånd dertill af Konungens Befallningshafwande, som tillser, att anläggningen sker å sådant ställe, att buller och stank derifrån ej kan utöfwa menligt inslytande på fisket. Wid Sillfalteri och Trankokeri skall noggrann tillsyn hållas, att affkråde af fisken icke i fiskewatten utkastas; och skall derjente wid Trankokeri allt trangrums så samlas, att det ej i watten utflyter. Å fat eller mindre kärl, hwari tran säljes, skall vara inbrändt namnet å den, som tranen tillverkat, årtalet då tillverkningen skett och bokstäfverna G. T. eller S. T., allt efter som waran är god eller sämre.

28 §. Angående handel med fiskvaror samt beskaffenheten och rymden af målkärl eller wigter, som derwid begagnas, gälle för öfrigt hwad i allmänhet stadgadt är; kommande dock, i afseende på mätare-tunnan för färsk sill, äfwen som hwad angår rättigheten att för infaltad sill begagna tunnor af norskt tunnmål, fortfarande att tjena till esterrätelse Kommers-Kollegii på nådig befallning utfärdade kungörelser af den 9 Nov. 1786 och den 10 April 1843.

5:te Kapitlet.

Om ansvar för öfverträdelser af denna Stadga.

29 §. Fiskar någon utan lof i det fiskewatten, der han ej rätt till det idkade fisket äger, answare derför efter thy allmänna lagen för hwarje fall bestämmer. Kronans enskilda fiske, som till nyttjande af någon enskild person eller menighet blifwit upplåtet, ware härwid lika med enskild mans fiske, och de allmänna kronofiskena lika med andra allmäningsfisken, att anse.

30 §. Hwar som olofligen stänger Kungsådra eller annan wattenled, som, efter hwad i 2 Kap. sagdt är, bör öppen hållas, plikte efter allmän lag.

Alla öfriga böter, som adömmas efter denna författning, eller efter de öfverenskommelser och serstilda förordnanden, som i 22 § omtalas, så ock wärdet af förverkad redskap eller fångst, fördelas sålunda, att kronan deraf tillfaller en tredjedel och åklagaren två tredjedelar; skolande, i dessa fall, böterna utgå af den sakkülldes egendom, så långt den räcker, och, wid bristande tillgång, förwandlas till fängelse med tjenligt arbete, på högst ett år. Har någon del af böterna utgått, förwandlas återstoden i öfverensstämmelse med föreskrifterna i Kongl. Brefwen den 5 Febr. 1768 och den 27 Oktober 1820.

Sedan strandägarne inom Stockholms, Nyköpings, Westeras och Upsala län hos Konungens Befallningshafwande i dessa län, genom deputerade, framställt den önskan, att wissa

närmare bestämmelser måtte gifvas för bedrifwande af fisket i sjön Mälaren, till förekommande af desz utöfswande på sådana fätt, som skada fisket, hafwa Konungens Befallningshafwande gillat och till efterrättelse antagit de bestämmelser, som af länens deputerade blifwit fattade och hwilka äro af följande lydelse:

1:o. Af not få endast dragnot, norsnot samt löj- eller betesnot begagnas.

2:o. Dragnoten får ej vara finare bunden, än att maskorna både i sjelfwa kilen och noten hålla $1\frac{1}{4}$ werktum emellan stolparne, och således hwardera af maskornas fyra sidor $1\frac{1}{4}$ tum.

3:o. Nät, eller annan redskap, få ej heller vara finare, utan gäller samma bestämmelse för dessa, likwäl med de undantag, som i nästföljande momenter 4, 5 och 6 innehållas.

4:o. Norsnoten, samt löj- eller betesnoten, få vara så fina, som för ändamålet med deras begagnande är lämpligt; men i norsnoten får hwardera armen i längd innehålla högst 15 famnar eller 90 fot, utom kilen; och hugget vara högst 3 famnar eller 18 fot djupt. Norsnoten får icke begagnas för annat än norsfiske, samt, emellan lektiderna, allenast på djupet; warande för norsfiske med haf icke några bestämmelser ansedda behöfliga. Löj- eller betesnoten får icke vara mera än 10 famnar eller 60 fot lång, kilen inberäknad, samt hafwa allenast 2 alnars eller 4 fots djup i hugget.

5:o. Lanor och Ryshjor få ej hafwa finare maskor än $\frac{7}{8}$ -dels werktum eller 27 maskor på en aln eller 2 fot.

6:o. Mjårdar af träd få icke nyttjas, utan skola de vara försärdigade af garn, och skall sådan redskap, som begagnas annorstädas än i öppna sjön, hafwa lika stora maskor som lanor och ryshjor, enligt 5:te punkten.

7:o. Dragning wintertiden under is med not, äfwen med nors-, löj- eller betesnot, får ej äga rum efter den 1 Januari 1860. Men stötning på not eller nät, samt ljustring, med eller utan bloß, ware icke under någon tid af året tillåten.

8:o. Så kallad hartning efter ål, likasom metning eller huggning efter lake, då denna fiskt leker, warde helt och hållet förbjuden.

9:o. Kräftor få ej fångas i Maj, Juni eller Juli månader, och begagnande af bloß wid kräftfiske är icke under någon del af året tillåtet.

10:o. Besiutliga skattlagda kronofisken bibehållas oförändrade wid de rättigheter, som genom kontrakter eller eljest lagligen äro dem tillförsäkrade.

11:o. Wid förbrytelser emot förestående bestämmelser ware redskap och fångst förverkad, och ware bot för nyttjande af finare redskap, än här ofwan är bestämdt, 15 R:dr riksmünt; för otillåtet kräftfiske 10 R:dr riksmünt, och för öfwerträdelse af hwad i öfrigt genom denna förening stadgas 30 R:dr riksmünt.

12:o. Förestående bestämmelser äro gällande från och med den 1 Januari 1860.

Inom Stockholms län hafwa såwäl strandägare, som idkare af saltjöfiske, inför Konungens Befallningshafwande, särskildt fattat följande beslut, nemligen att **not** etc. (Se Strömmingsnot).

4:o. Wasbhusfiske må hädanefter idkas från den 15 Aug. till den 1:sta Nov. på de ställen der sådant fiske af ålder utöfwats, dock icke utan föregången anmälan hos Konungens Befallningshafwande, som, efter undersökning, öfwer gjord framställning derom meddelar beslut. För sådant fiske må nyttjas not med högst 26 licksidiga maskor per fot.

5:o. Spiggfiske må bedrifwas endast ifrån den 15 Oktober till den 15 Januari; börande not, som dertill begagnas, hålla högst 36 licksidiga maskor per fot och hwarje arm af noten ej utgöra mera än 10 famnar i längd.

6:o. Så kallad harkning efter ål, huggning efter lake och ljustring wid eld ware aldeles förbjudna.

7:o. Läggnät, flötar och ryfsjor må begagnas efter godtfinnande.

8:o. Swar och en, som bryter emot ofwanberörde stadganden, har förverkat redskap och fångst, och skall derjente plikta för förbrytelse emot 1, 2, 3, 4 och 5:te punkterna 5 R:dr riksmünt, samt för öfwerträdelse af 6:te punkten 10 R:dr riksmünt.

I alla boklädor finnas att tillgå:

Den lilla fiskareboken, inneh. enklaste och nöjsammaste sätt att fånga löjor, mörtar, aborrar, braxar, gäddor, ålar och krästor. Af en amatör. Med träsnitt. 50 öre.

("Den lilla fiskareboken" är beräknad för nybörjare och kan således tjena såsom en inledning till "Svenska fiskeriboken.")

Jagtwännen. Nyttiga anvisningar till tjänst för nybörjande jägare, landtmän och på landet emellanåt warande stadsboer, hwilka önska att genom sjelfundervisning inhämta sätten att till nöje och med fördel bedrifwa jagt-, fågel- och djur-fångst. Efter Baron v. Ehrencreutz. 75 öre.

Fullst. anw. att uppföda och dresjera Hundar, till jagt-, kammar-, knä-, gårds-, wall= m. fl., afwenksom att skydda dem emot och bota deras sjukdomar. Af Baron v. Ehrencreutz. 75 öre.

Handledning wid Fåglars uppstoppning, kanariefåglars häkning och uppfödning, deras sjukdomars behandling, samt att lära inhemsta fåglar tala. Af H. Ahrendts. 25 öre.

Afhandling om mera än 300 svenska växters nytta och användbarhet, såwål i medicinsk afseende, som i hushållningen och näringarne. Efter tillförl. källor af C. Roselli. 1 rdr rmt.

Kortfattad Akerbrukslära i frågor och swar. Till allmogens och folkskolornas bruk af L. v. Babo. 75 öre.

Den erfarne Ko-gubben, eller lärarika samtal på söndagseftermiddagarne emellan landtmän, om kors och nötkreaturs skötsel, smörberedning m. m. Af Gumprecht. 37 öre.

Ett mindre Landtbruk i desß fortgång och utveckling, till vägledning för andra framställt af en skollärare på landet. Öfvers. 40 öre.

W. Hamms anvisningar att uppföda och sköta Hästar, dragoxar, mjölkkor, får, swin och getter; hwardera å 37 öre.

Gödsel och gödningsmedel, växternas behof af dem, deras beståndsdelar och olika användbarhet m. m. af Dr. G. W. Scharlau. 50 öre.

Populär **Gödsellära** eller anvisning att utan kemiska förkunskaper finna de olika gödningsämnenas beståndsdelar och med största fördel använda dem. Af R. J. Nyedek. 62 öre.

Brunhöet, desß olika beredningsfätt och desß förderwårde, af Dokt. Weber. 25 öre.

Wetenskapens och mysticismens wägar till bedömande af människans karakter och framtida öden, förmedelst fysionomiken, frenologien, buckomantien, kromantien, handstilen, kroppens gång och hållning, samt fättet att klåda sig. Populär framställning efter Lavater, Gall, Spurzheim, Roger, de la Chambre m. fl. Med 4 lith. pl., 1 rdr 50 öre.

Satanalier. Legender om personer som ansetts stå i beröring med satan och hans demöner; såsom Doktor Faust, Robert af Normandie, Rinon de Lenelos, Drottning Brunhilda, Riddar Blåskägg, m. fl. Efter franskän. 75 öre.

P. L. Hoffmans tabeller öfwer nya och gamla wint-, mått-, mål- och wigt-systemerna, efter förklarad plan, så att man i samma tabell finner förwandlingen från det gamla till det nya, som twärtom. Semte intressenträkning. 25 öre.